

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli den 2 Maj 1883, kl. 7 e. m.

Särskilda Utskottets Utlåtande, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående reglering af arbets- eller hofveriskyldigheten till vissa kronans egendomar i Skåne samt afskrifning af detta besvär.

Uti berörde nådiga proposition har Kongl. Maj:t — under åberopande af ett vid propositionen fogadt utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet den 8 Januari innevarande år — föreslagit Riksdagen att i fråga om ännu kvarstående arbets- eller hofveriskyldighet till vissa kronans egendomar i Skåne samt utgörande af afgäld för upphörd sådan skyldighet besluta:

1:o) att arbets- eller hofveriskyldighet, som från vissa hemman och lägenheter, hvilka äro af skatte natur eller innehafvas med stadgad åborätt, ännu utgöres in natura till vissa kronans egendomar i Skåne, skall upphöra;

2:o) att den afgäld, som enligt hittills bestämda grunder fordrats af hemman för befrielse från hofveriskyldigheten, skall, så snart samma skyldighet upphör, hofverihemmanen åläggas, dock så att, der den hittills fordrade afgälden bestått af spanmål, densamma omsättes till penningar med användande af medeltalet af 1834—1843 årens markgångspris;

3:o) att den afgäld af hemman för redan upphörd hofveriskyldighet, som tillkommit enligt af Kongl. Maj:t faststald öfverenskommelse eller utan föregående öfverenskommelse påförts genom offentlig myndighets beslut, skall, så vida afgälden är bestämd i spanmål eller dagsverken, omsättas till penningar med tillämpning af medeltalet af 1834—1843 årens markegångspris, hvaremot den afgäld, som är bestämd i penningar, förblifver orubbad; skolande nu stadgade omsättning tillämpas från och med år 1884;

4:o) att afgäld för arbetsskyldiga *lägenheter* eller *gatuhus*, vare sig dessa redan vunnit befrielse från arbetsskyldigheten in natura eller icke, påföres hvarje lägenhet med ett belopp i penningar, som står i samma förhållande till lägenhetens taxeringsvärde för år 1878, som summan af de afgäldsbelopp, hvilka enligt nu stadgade grunder äro eller varda påförda de arbetsskyldiga hemmanen vid samma kungsgård, dit lägenheten är arbetsskyldig, står till hemmanens sammanlagda taxeringsvärde för nämnda år; dock att för de under Dalby och Flyinge kungsgårdar arbetsskyldiga gatuhus detta stadgande må vinna tillämpning endast så vida afgälden, på sådant sätt bestämd, icke öfverstiger värdet af gatuhusens genom behörig undersökning utrönta författningsenliga arbetsskyldighet, uträknad efter medeltalet af de i nästförestående punkt omförmälda årens markegångspris; börande i annat fall afgälden bestämmas efter nämnda medelpris;

5:o) att den för arbetsskyldigheten afkortade ränta skall, der denna skyldighet upphört eller i mån som densamma upphör, till statsverket ingå;

6:o) att all afgäld för upphörd arbetsskyldighet skall till statsverket ingå från och med år 1884;

7:o) att der utfärdadt arrendekontrakt om egendom, till hvilken arbete utgöres, innehåller bestämmelser, enligt hvilka arbetsskyldighetens upphörande måste blifva beroende af arrendatorns bifall, denne må, om han afstår från arbetsbiträdet, tillgodonjuta nedsättning i det årliga arrendet, motsvarande afgäldens belopp, förhöjdt med en fjerdedel, samt den för arbetsskyldigheten afkortade räntan; börande i detta fall förändringen inträda med nytt kalenderår;

8:o) att i händelse Flyinge stuteriinrättning eger rätt till arbetsbiträde af gatuhus, som enligt 4:de punkten skola derifrån befrias emot afgäld, ersättning till stuteriinrättningen skall af statsmedel utbetalas enligt de i nästföregående punkt bestämda grunder;

9:o) att den afgäld, som nu ingår till landshöfdingelöneregleringsfonden för upphörd arbetsskyldighet till Alnarps kungsgård, skall från

och med det år, då afgälden indrages till statsverket, fonden af statsmedel ersättas enligt de grunder, som nu gälla för afgäldens utgörande;

10:o) att den afgäld för upphörd arbets- och hofveriskyldighet, som enligt förestående grunder är eller varder bestämd, äfvensom ännu in natura kvarstående arbets- eller hofveriskyldighet till sådane egen- domar, för hvars upphörande hinder möter i gällande arrendekontrakt, skall afskrifvas samtidigt med och efter samma grunder, som för grundskattens afskrifning varda af Konung och Riksdag bestämda; och skall hvad angår den ännu in natura kvarstående arbets- eller hofveriskyldigheten afskrifningen verkställas på det sätt, att hvarje hemman och lägenhet, som har ett dylikt åliggande, så länge detsamma fortfar, därför årligen af statsmedel tillgodonjuter ersättning, motsvarande så stor procent af det enligt ofvanstående grunder bestämda afgäldsbeloppet, som till och med året näst före ersättningens utbetalande blifvit å grundskatten afskrifven, hvaremot, så snart under afskrifningstiden arbetsskyldigheten upphör, den därför bestämda afgäld jemte den för arbetet afkortade ränta, minskade enligt afskrifningsplanen för grundskatten, till statsverket utgöres; samt

11:o) att ersättning, hvarom i nästföregående punkt sägs, skall vid de årliga kronouppbördsstämmorna till vederbörande utbetalas för det nästföregående året.

Tillika har Kongl. Maj:t, för den händelse Riksdagen komme att bifalla denna framställning, föreslagit, att de belopp, som på grund af 8:de eller 9:de punkterna i Kongl. Maj:ts proposition kunde ifrågakomma att af statsverket gäldas, finge förskjutas af tillgängliga medel, hvarefter förskotten borde hos Riksdagen till ersättande anmälas.

Den skatteregleringskomité, åt hvilken Kongl. Maj:t den 20 Juni 1879 lemnade nådigt uppdrag att efter fullständig utredning af alla skatteförhållanden i riket uppgöra förslag till en på denna utredning grundad rättvis fördelning af skattebördorna, har jemväl till behandling förehaft frågan om hofveriskyldigheten och uti sitt den 13 September 1882 afgifna utlåtande och förslag angående skatteförhållandena i riket, efter en fullständig utredning rörande uppkomsten och beskaffenheten af denna arbetsskyldighet, föreslagit bestämmelser angående en reglering och afskrifning af densamma; och med detta förslag öfverensstämmer i hufvudsakliga delar Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition.

Då Utskottets förslag till bestämmelser i ämnet icke företer några

väsentliga skiljaktigheter från Kongl. Maj:ts proposition, har Utskottet ansett till fyllest att, med åberopande af den utredning och motivering, som förefinnas i skatteregleringskomiténs utlåtande^{*)} och det vid propositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet, här endast redogöra för skälen till de ändringar, Utskottet ansett sig böra föreslå.

I detta afseende har Utskottet ansett ordet »dagsverken» i punkten 3:o) böra utbytas mot »dagsverkslösen», då det syntes Utskottet innebära en oegentlighet att tala om en i dagsverken bestämd afgäld.

Sedan Kongl. Maj:t i punkten 4:o) föreslagit, att afgäld för arbetsskyldiga lägenheter eller gatuhus skall påföras hvarje lägenhet med ett belopp i penningar, som står i samma förhållande till lägenhetens taxeringsvärde för år 1878, som summan af de afgäldsbelopp, hvilka enligt nu stadgade grunder äro eller varda påförda de arbetsskyldiga hemmanen vid samma kungsgård, dit lägenheten är arbetsskyldig, står till hemmanens sammanlagda taxeringsvärde för nämnda år, föreslår Kongl. Maj:t, att detta stadgande för de under Dalby och Flyinge kungsgårdar arbetsskyldiga gatuhus må vinna tillämpning endast så vida afgälden, på nämnda sätt bestämd, icke öfverstiger värdet af gatuhusens genom behörig undersökning utrönta författningsenliga arbetsskyldighet, uträknad efter medeltalet af 1834—1843 årens markegångspris, men att i annat fall afgälden bör bestämmas efter nämnda medelpris. Detta förbehåll, som torde vara föranlett deraf att utredning saknas om vid den af den arbetsskyldighet, som må åligga vissa gatuhus till nämnde kungsgårdar, har tydligen tillkommit för att betrygga egare eller innehafvare af dessa gatuhus mot äfventyret att nödgas betala lösen för en större arbetsskyldighet än den, som genom författning eller arbetskontrakt blifvit bestämd; hvaremot ett dylikt stadgande icke ansetts nödigt beträffande de till öfriga kronoegendomar arbetsskyldiga gatuhus, då vid regleringen af dessas arbetsskyldighet ett sådant förhållande icke lärer inträffa, som det i fråga om gatuhusen under Dalby och Flyinge såsom en möjlighet förutsatta. Ehuru väl således detta förbehåll torde vid verkställigheten kunna vinna tillämpning endast för de under sistnämnda kungsgårdar arbetsskyldiga gatuhus, har Utskottet dock ansett lämpligt att utsträcka det till samtliga arbetsskyldiga gatuhus för att icke gifva anledning till den förmodan, att några undantagsbestämmelser till förmån endast för gatuhusen vid vissa egendomar härmed åsyftas.

Med anledning af innehållet i punkten 9:o) har Utskottet bort tillkännagifva, att Utskottet icke förbisett, det innevarande Riksdag beslut-

tat att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag angående landshöfdingelöneregleringsfondens indragning till statsverket, men Utskottet har häraf icke funnit anledning att föreslå någon ändring i nämnde punkt, då den deri omförmälda ersättning väl lär af sig sjelf upphöra att utgå, i händelse fonden blifver till statsverket indragen.

Då Utskottet i likhet med Kongl. Maj:t finner ifrågavarande besvär böra afskrifvas samtidigt med grundskatten och efter samma grunder, som för dennas afskrifning kunna varda bestämda, men den af Utskottet nu föreslagna förvandling och reglering af besväret synes böra ega rum, äfven om grundskattens afskrifning icke nu beslutas, har Utskottet, för att förslaget må kunna antagas oberoende af den utgång, frågan om afskrifningen kan erhålla, affattat punkten 11:o så, att en afskrifning af besväret skall ega rum endast för den händelse Konung och Riksdag fatta sammanstående beslut om grundskattens afskrifning. — I samma punkt har Utskottet derjemte ansett lämpligt att vidtaga en mindre redaktionsförändring.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet hemställa:

att Riksdagen i fråga om ännu kvarstående arbets- eller hofveriskyldighet till vissa kronans egendomar i Skåne samt utgörande af afgäld för upphörd sådan skyldighet må för sin del besluta:

1:o) att arbets- eller hofveriskyldighet, som från vissa hemman och lägenheter, hvilka äro af skatte natur eller innehafvas med stadgad åborätt, ännu utgöres in natura till vissa kronans egendomar i Skåne, skall upphöra;

2:o) att den afgäld, som enligt hittills bestämda grunder fordrats af *hemman* för befrielse från hofveriskyldigheten, skall, så snart samma skyldighet upphör, hofverihemmanen åläggas, dock så att, der den hittills fordrade afgälden bestått af spanmål, densamma omsättes till penningar med användande af medeltalet af 1834—1843 årens markegångspris;

3:o) att den afgäld af hemman för redan upphörd hofveriskyldighet, som tillkommit enligt af Kongl. Maj:t faststæld öfverenskommelse eller utan föregående öfverenskommelse påförts genom offentlig myndighets beslut, skall, så vida afgälden är bestämd i spanmål eller *dags-*

verkslösen, omsättas till penningar med tillämpning af medeltalet af 1834—1843 årens markegångspris, hvaremot den afgäld, som är bestämd i penningar, förblifver orubbad; skolande nu stadgade omsättning tillämpas från och med år 1884;

4:o att afgäld för arbetsskyldiga *lägenheter* eller *gatuhus*, vare sig dessa redan vunnit befrielse från arbetsskyldigheten in natura eller icke, påföres hvarje lägenhet med ett belopp i penningar, som står i samma förhållande till lägenhetens taxeringsvärde för år 1878, som summan af de afgäldsbelopp, hvilka enligt nu stadgade grunder äro eller varda påförda de arbetsskyldiga hemmanen vid samma kungsgård, dit lägenheten är arbetsskyldig, står till hemmanens sammanlagda taxeringsvärde för nämnda år; dock *att detta* stadgande må vinna tillämpning endast så vida afgälden, på sådant sätt bestämd, icke öfverstiger värdet af gatuhusens genom behörig undersökning utrönta författningenliga arbetsskyldighet, uträknad efter medeltalet af de i nästförestående punkt omförmälda årens markegångspris; börande i annat fall afgälden bestämmas efter nämnda medelpris;

5:o att den för arbetsskyldigheten afkortade ränta skall, der denna skyldighet upphört eller i mån som densamma upphör till statsverket ingå;

6:o att all afgäld för upphörd arbetsskyldighet skall till statsverket ingå från och med år 1884;

7:o att der utfärdadt arrendekontrakt om egendom, till hvilken arbete utgöres, innehåller bestämmelser, enligt hvilka arbetsskyldighetens upphörande måste blifva beroende af arrendatorns bifall, denne må, om han afstår från arbetsbiträdet, tillgodonjuta nedsättning i det årliga arrendet, motsvarande afgäldens belopp, förhöjdt med en fjerdedel, samt den för arbetsskyldigheten afkortade räntan; börande i detta fall förändringen inträda med nytt kalenderår;

8:o att i händelse Flyinge stuteriinrättning eger rätt till arbetsbiträde af gatuhus, som enligt 4:de punkten skola derifrån befrias emot afgäld, ersättning till stuteriinrättningen skall af statsmedel utbetalas enligt de i nästföregående punkt bestämda grunder;

9:o) att den afgäld, som nu ingår till landshöfdingelöneregleringsfonden för upphörd arbetsskyldighet till Alnarps kungsgård, skall från och med det år, då afgälden indrages till statsverket, fonden af statsmedel ersättas enligt de grunder, som nu gälla för afgäldens utgörande;

10:o) att de belopp, som på grund af 8:de eller 9:de punkterna kunna ifrågakomma att af statsverket gäldas, må förskjutas af tillgängliga medel, hvarefter förskotten böra hos Riksdagen till ersättande anmälas;

11:o) att, *derest beslut af Konung och Riksdag varder fattadt angående grundskattens afskrifning*, den afgäld för upphörd arbets- eller hofveriskyldighet, som enligt förestående grunder är eller varder bestämd, äfvensom ännu in natura kvarstående arbets- eller *hofveriskyldighet*, för hvars upphörande hinder möter i gällande arrendekontrakt, skall afskrifvas samtidigt med *grundskatten och efter samma grunder, som för dess afskrifning varda bestämda*; och skall hvad angår den ännu in natura kvarstående arbets- eller hofveriskyldigheten afskrifningen verkställas på det sätt, att hvarje hemman och lägenhet, som har ett dylikt åliggande, så länge detsamma fortfar, därför årligen af statsmedel tillgodonjuter ersättning, motsvarande så stor procent af det enligt ofvanstående grunder bestämda afgäldsbeloppet, som till och med året näst före ersättningens utbetalande blifvit å grundskatten afskrifven, hvaremot, så snart under afskrifningstiden arbetsskyldigheten upphör, den därför bestämda afgäld jemte den för arbetet afkortade ränta, minskade enligt afskrifningsplanen för grundskatten, till statsverket utgöres; samt

12:o) att ersättning, hvarom i nästföregående punkt sägs, skall vid de årliga kronouppbördsstämorna till vederbörande utbetalas för det nästföregående året.

Stockholm den 2 Maj 1883.

På Särskilda Utskottets vägnar:

Louis De Geer.